Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Nr. 76 APRIL 1955

Slægtsgårds-foreningens årsmøde

I SKIVE I DAGENE 21. OG 22. MAJ 1955

Som deltagere i foreningens årsmøde indbydes medlemmer med ægtefæller og slægtninge.

PROGRAM

LØRDAG DEN 21. MAJ

Kl. 13.30 møder deltagerne på hotel Royal i Skive, hvor de i hotellets store sal samles til fælles kaffebord.

Kl. 15.00 repræsentantskabsmøde på hotel Royal.

Dagsorden:

1. Indledning.
2. Valg af dirigent og protokolfører.
3. Formanden aflægger beretning.
4. Formanden for slægtsgårdsarkivet aflægger beretning.
5. Formanden for bladudvalget aflægger beretning om bladet »Slægtsgården«.
6. Drøftelse af beretning under punkt 3, 4 og 5.
7. Fremlæggelse af regnskab og budget til godkendelse.
8. Forslag til lovændring.
9. Valg.
   a. Der er i år ikke valg til medlemmer af hovedbestyrelsen.
   b. Valg af revisor.
10. Fastlæggelse af mødested for årsmødet i 1956.
11. Eventuelt.

Alle, der er indmeldt til årsmødet, har adgang til at overvære repræsentantskabsmødet. For de deltagere, som ikke ønsker at overvære repræsentantskabsmødet, arrangeres følgende busudflugt.

Kl. 15.00: Busudflugt omfattende ruten: Højlev—Ørum—Ørslevkloster (hvor man besøger kirken med bl. a. epitafium over sørøveren Mogens Heinesøn), Hald, Bruddal (hvor man gør holdt for at nyde udsigten og hører om bjergmandssagnet, der knytter sig til stedet) Højslev K.

Kl. 17.00: Fælles byvandring omfattende et besøg i Skive gl. kirke, hvor der gives en kort orientering om kalkmalerierne, og hvor man fra Kirkebakken nyder udsigten over den af Jeppe Aakjær besungne, tungt henskridende Karup å. — Denne byvandring vil vare ca. 1 time.

Kl. 18.00: Festmiddag på hotel Royal (der serveres: klar suppe — fyldt svinekam — is m/ chokoladesauce — mokka). Om aftenen: Dans og forskellig underholdning.

SØNDAG DEN 22. MAJ

Morgenmad serveres på de hoteller, hvor deltagerne er indkvarteret.

Kl. 8.30: Man starter på fællesudflugten og kører først til Krabbesholm, som man får et indtryk af fra busserne, og videre langs stranden til sanatoriet. Denne indledning varer ca. til

» 9.15: hvor man over Hagens mølle, Intrup, Lyby kører til Bostrup Østergaard med ankomst

» 9.45: Opholdet på denne Sallings næstældste slægtsgård antages at ville vare ½ times tid.

» 10.15: Der køres over Bostrup, Vium mølle til Jens Guddiksen, Oddense (Sallings ældste slægtsgård). Ankomst

(Fortsættes side 6.)

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.
Redigeret af *Ib Paulsen.*
Carit Etlarsvej 32, Odense. Tlf. 7271.

FORENINGEN
TIL BEVARELSE AF DANSKE SLÆGTSGAARDE

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Byen 9433.
Postgironummer 83.142.
Kontoret modtager Indmeldelse.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler til Bladet til Redaktøren.
Andet samt private Forespørgsler til Formanden.
Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettet til Slægtsgaards-Arkivet.

»SLÆGTSGAARDS-ARKIVET«

Adresse: Slægtsgaardsarkivet, Det kgl. Bibliotek, København K. Tlf. Minerva 111.
Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen. P. K. Hofmansen træffes personlig Tirsdag, Onsdag og Fredag Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:
Civilingeniør, Gaardejer H. M. Markersen, R., Rødby (Formand).
Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa. (Næstformand).
Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislinge.
Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund pr. Kølstrup.
Gdr. Harald Jensen, Østermark, Møen.
Hofjægermester Cederfeld de Simonsen, Erholm pr. Aarup.
Propr. Chr. Lybye, Haldborg pr. Skive.
Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulsted.
Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygdal pr. Hjørring.
Gdr. L. M. Jørgensen, Krusegaard pr. Hasle.
Gdr. Chr. Jessen Reinholdt, Oksgaard pr. Hellevad.

Foreningens juridiske Konsulent:
Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Kontorets Leder:
Kontorchef K. Nielsen.

Foreningens Revisor:
Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Trykkeri:
Andelsbogtrykkeriet i Odense.

Hovedkontor: Vester Voldgade 107
København V.

Til Slægtsgaardsforeningens medlemmer

Alle manuskripter og billeder til optagelse i Slægtsgaardsbladet sendes til bladets redaktør: *Ib Paulsen, Carit Etlarsvej 32, Odense.*

☆

Alle henvendelser om annoncer maa rettes til Slægtsgaardskontoret, *Købmagergade 67-69, København K.*, hvor kontorchef *K. Nielsen* vil være Dem behjælpelig.

Husk altid tydelig afsenderadresse!

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne
(Landcreditkassen)
Anker Heegaardsgade 4 . København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan
Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 76 APRIL 1955

Hvordan bevares slægtsgårdene?

På redaktionens opfordring har gårdejer, fhv. folketingsmand *Chr. R. Christensen*, Badstrup, medlem af Statens Jordlovsudvalg og af Odense Amtsraad, skrevet følgende artikel til »SLÆGTSGAARDEN«:

I MIN EGENSKAB af medlem af Statens Jordlovsudvalg er det min opgave inden for et par amter at give indstilling om, hvorvidt staten skal gøre forkøbsret gældende overfor landbrugsejendomme, der er i handel.

Da handel med landbrugsejendomme for de fleste landmænds vedkommende er begivenheder, der heldigvis kun finder sted een eller få gange i livet, står man altså ved en sådan handel overfor et forhold, der er skelsættende for de pågældende menneskers tilværelse. Ja, ofte er sådanne begivenheder udtryk for livsskæbner, der ikke kan undgå at gøre indtryk.

Man møder her den unge mand og den unge pige, der med sindet fyldt af glæde og håb går ind til en gerning, de håber skal blive en lykkelig livsgerning. Det er smukt at se disse unge tage fat med en tro på livet, der fortæller, at lige så sikkert som det grønnes i vår, er der dog *nogle* unge, der er parate til at lægge den sæd, der skal spire og gyldnes til høst.

MEN MAN MØDER OGSÅ sælgeren, og det er ikke altid nær så morsomt. For ham betyder handelen meget ofte, at manddomsgerningen er gjort, og at han nu må lægge op af den ene eller den anden grund.

Heldigvis kommer man kun i forholdsvis få tilfælde ud til slægtsgårdene, og da slet ikke når ejerskiftet kun betyder et generationsskifte, og den ældre slægt overlader ansvaret til den unge.

Her er der nemlig som regel en forunderlig glæde blandet med vemoden ved begivenheden, og her har staten heldigvis intet at gøre. Og dog kan det være smukt at se det som velkommen gæst.

Ganske vist fik man ifjor den lovbestemmelse, at en ejendom ikke kan overlades til søskendebørn, uden at staten har forkøbsret. Det gav

Chr. R. Christensen.

ængstelse i mange sind, men allerede nu er man kommet ind i den praksis, at hvor en gård skal overdrages til et søskendebarn, tager man det i to tempi, således at den først afhændes til søster eller broder og dernæst til næste generation. Det giver lidt besvær og koster nogle papirudgifter, men staten skydes ud af billedet.

DERIMOD KAN DER VÆRE en række andre situationer, hvor staten kommer ind i billedet også overfor slægtsgårde. og hvor man ligefrem kalder på den. Det er ikke mindst, når den røde hane har galet. *Hvor ofte bliver man ikke kaldt ud til en brandtomt, hvor en dansk bonde står på ruinerne af en livsgerning eller måske en slægtsgerning uden at være i stand til at bygge gården op? Det er ikke hensigten at lave reklame for brandforsikring her, men når man ser, hvilke tragedier en ildebrand kan betyde, er det ufatteligt, at danske landmænd ikke sikrer sig mod de ikke ukendte følger.*

Men med hensyn til brandforsikring — som er den billigste af alle forsikringer — *udviser danske landmænd en næsten forbryderisk ligegyldighed.*

Når smarte forsikringsagenter kommer, tegner de stundom de mest ligegyldige forsikringer, men på selve det fundamentale område, hvor det gælder om at være eller ikke være, *er forsikringen ofte kun halv.*

Det er derfor en kendsgerning, at en af årsagerne til, at en del slægtsgårde forsvinder, er ligegyldighed.

Jeg så det for nogle år siden, hvor en lille gård var brændt, og staten fik tilbudt og købte resterne. Familien — mand, kone og en halvvoksen dreng — flyttede ind i én lejlighed, medens de så dem om efter en ny gård. Men takket være lav forsikring var pengene blevet små, og indkøbsmulighederne ringe. Længselen efter slægtsgården tog overhånd, og manden brød sammen. Drengen blev til ingenting, og konen tiggede om at få den jord tilbage, som de for det første ikke havde penge til at bygge på, og som forlængst var splittet.

Hvor kan danske landmænd dog nænne at bære sig sådan ad?

MEN ELLERS KAN generationsskiftet give anledning til mange vanskeligheder. Når mange børn skal dele, er det ikke let, og når der tilmed kommer svigerbørn til, kan det blive meget svært. Så kan det blive nødvendigt at sælge, selv om man nødigt vil. *Her kan man blive stillet overfor tragedier, som ikke er selvforskyldte,* og som det derfor kan være meget vanskeligt at ændre. Ja, i virkeligheden står man her overfor et problem, *der vel er dansk landbrugs alvorligste i dette århundrede.* Selv hvor der er velstand, kan problemet være svært at løse, og hvor der er fattigdom, bliver det endnu sværere.

Må jeg have lov at fortælle om en begivenhed, der er en af de lykkeligste i min gerning for jordlovsudvalget?

En søskendeflok havde set sig nødsaget til at sælge en slægtsgård, og en ældre broder, der gennem en snes år havde bestyret gården for sine forældre uden at få ordentlig løn, stod overfor at skulle forlade hjemmet uden at have videre penge.

Så greb staten ind. Forkøbsret blev gjort gældende. Tre tillægsparceller blev solgt fra, og stamparcellen blev solgt tilbage til broderen, der havde bestyret gården. Og så skete det mærkelige, at meddelelsen om, at staten havde benyttet sig af sin forkøbsret, resulterede i, at flagene gik til tops byen over.

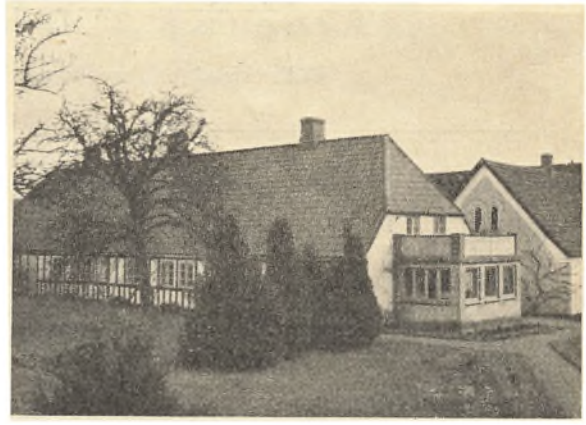

Chr. R. Christensens gård i Badstrup.

Ja, sådan *kan* det gå, men sådan går det normalt ikke, og derfor skal man se på problemet med alvor.

I EN DEL TILFÆLDE løses generationsskiftets problemer ved, at man skærer et hjørne af marken, enten ved at sælge til fremmede og skaffe penge, eller ved at lade en søn eller datter bosætte sig på et areal. Og i sidstnævnte tilfælde er der mulighed for at få lån gennem jordlovsudvalget både til jordkøb, byggeri, etablering og installation, ialt ca. 80.000 kr.

Denne deling af gårdene *kan* være en udvej, men i en tid hvor mekaniseringen spiller en så overvældende rolle som nu, og i en tid, hvor så mange unge er flygtet fra landet, at det kan komme til at knibe med at skaffe folk til de ringeste ejendomme, er det langt fra altid nogen god løsning. Og hvor betydningsfuld en individuel ordning end kan være, så er det dog en *generel løsning,* der er brug for.

De ældre taler så tit om, at de unge får for megen gæld at slås med. *Desværre er der i øjeblikket ikke engang mulighed for at få en ordentlig gæld, og det gør hele problemet endnu vanskeligere.*

Man må imidlertid ikke overvurdere faren ved en stor gæld. Da den generation, der nu skal aflevere, var nybegyndere, følte den sig måske også gældbetynget. Selvom den unge mand kommer til at skylde et hundrede tusinde eller to mere end den ældre, betyder det ikke så meget i de unge år. Den unge landmand har som regel lyst til at tage fat, og alene ved legemligt arbejde kan han indtjene en karleløn, der i hovedsagen kan forrente denne gæld.

Faren ved gælden er imidlertid, at skattevæsenet ikke vil tillade, at den afdrages, uden at det næsten flår den unge mand, og hvis han ikke får noget af gælden rystet af sig i de unge år, ser det galt ud, når han bliver ældre.

Dette forhold er en forfærdelig byrde på dansk landbrug, og vi står i virkeligheden i den situation, at hvis det skal bestå som et frit og uafhængigt erhverv, må dette problem løses.

DER ANGIVES FLERE veje til løsning, men man skal være varsom med dem, for en del af dem fører blot ud i uføret. Jeg tror absolut ikke, man kan løse problemet ved at lægge mere skat på dansk jord. Tværtimod. Jeg tror heller ikke det er nogen lykkelig udvej stadig at forringe vort lands mønt. Man kan godt nok gøre både formue og gæld mindre derved, men man forringer så samtidig også den opsparingsvillie, der alene kan give lånemuligheden. Og man gør det endnu sværere at klare næste generationsskifte, hvor tallene bliver endnu mere astronomiske.

Jeg tror kun man kan få en ordentlig løsning på problemet ved, at skattevæsenet indrømmer sådanne afskrivningsregler for dansk landbrug, at det kan blive muligt for de unge landmænd at kaste gældsbyrden af sig.

Andre erhverv har afskrivningsregler, der gør det muligt at afdrage gæld og etableringsomkostninger over et rimeligt åremål, og landbruget må også have det.

MAN TALER OM likviditetsvanskeligheder og ligefrem om landbrugskrise i denne vinter, og det er svært mange steder i øjeblikket. *Men lad os nu ikke glemme, at det værste vi kan gøre er at klage os så højt, at vi fratager vore unge mod og lyst til at gå ind i landbrugets gerning.* Et opmuntrende ord med på vejen kan lige så fuldt være på sin plads. Og trods alt må man erkende, at den danske landmand har fordele som kun få kender. Han er trods alt en fri mand, der kan sætte sin hat, som han vil. Han færdes i kontakt med naturen, når han pløjer vort lands muld. Og så har han den uendelige lykke, at hans hjem er hans arbejdsplads og hans arbejdsplads er hans hjem. Han forlader ikke hjemmets mure, men han udfører sin gerning omkring dem og blandt sin familie. Alt det skal ikke glemmes for døgnets problemer.

Men det skal værnes.

Chr. R. Christensen.

Set fra den anden side.

Amtsgeneralforsamling

i Haderslev Amt

DEN 3. MARTS holdt Slægtsgaardsforeningen for Haderslev amt generalforsamling med 40 deltagere på »Harmonien« i Haderslev. Formanden, gårdejer Chr. Jessen Reinholdt, Oksgård, gav beretning om foreningens virksomhed og oplyste, at foreningsmedlemmer kan få gratis konsultation ved oprettelsen af testamenter og overdragelse af ejendommen til et medlem af slægten, samt ved oprettelsen af en deklaration, hvorved en slægtsgård ved salg først skal tilbydes et medlem af slægten. Man henvender sig i så fald til foreningens konsulent, sagfører Hesselbjerg, Hillerød (adressen findes i Slægtsgårdsbladet). Ligeledes blev det på mødet nævnt, at foreningens medlemmer gratis kan få folketællingslisterne for 1801, 1834, 1845 og 1860 for deres gårde tilsendt ved indsendelsen af et skema med de oplysninger om gården, som er for hånden. Nævnt blev det endvidere, at man kan få større undersøgelser om slægten foretaget mod en rimelig godtgørelse, ligesom man kan få slægtsdiplom udstedt på gården, når den har været i slægtens eje i mindst 100 år.

Man vedtog at foretage valg til bestyrelsen hvert år. Genvalgt blev formanden, Chr. Jessen Reinholdt, og næstformanden, Valdemar Nielsen, Sode, samt disses stedfortrædere. gdr. P. Bossen, Rangstrupgård, og gdr. P. Skov, Brorsbøl. Der blev udtalt ønske om, at indbydelsen til amtsgeneralforsamlingen fortsat skal ske ved kort. Formanden gav til slut nogle oplysninger om årsmødet i Skive i maj og om udflugten i tilslutning hertil. Hybschmann, Nustrup, anbefalede varmt deltagelse i dette arrangement. Der var fælles kaffebord, og der solgtes en del mærkatbundter og emblemer. *c. r.*

(Fortsat fra side 1.)

Slægtsgårds-foreningens årsmøde

Kl. 10.45: Opholdet her antages ligeledes at vare ½ time.

» 11.15: Afgang over Otting, Balling til herregården Spøttrup.

» 11.45: Frokost i restaurant Borgen, Spøttrup. — Smørrebrødspakke udleveres til de deltagere, som på indmeldelseskortet har tegnet sig herfor. Efter frokosten foretages rundgang på borgen og i munkehaven. — Varighed ca. 1 time.

Kl. 14.15: Køres over Knud, Aalbæk, Lime til Kaas med ankomst

» 14.45: Her går man en kort tur i terrænet.

» 15.00: Afgang over Lime, Lem, Kjærsgaardsholm, Hasselhold, Sahl til Hjerl Hede.

» 15.30: Ankomst til frilandsmuseet »Den gamle Landsby«, hvor man gør et ophold på ca. 1½ time, så deltagerne foruden museet vil kunne få lejlighed til at se heden og Flyndersø.

» 17.00: Køres over Sevel, Søgaarde, Trandum, Aakjær (et kort ophold ved mindestenen, som Jeppe Aakjær her på sin fødegårds jord har rejst for sine forældre), videre over Fly tilbage til Skive.

» 18.00: Hjemkomst til Skive. Årsmødet slutter.

Andre oplysninger om årsmødet

1. *Betaling for deltagelse i årsmødet:*

   Anmeldelse om mødedeltagelse indgives ved udfyldning og indsendelse af vedlagte indmeldelsesblanket til Slægtsgårdsforeningen, kontorchef K. Nielsen, Købmagergade 67—69, København K. og samtidigt indbetales til kontoret (pr. gironummer 83142, pr. postanvisning, check eller på anden måde) beløb i henhold til det fra indmeldelsesblanketten udregnede beløb.

2. Deltagerne får for de i indmeldelsesblanketten anførte beløb pr. deltager:

   Den 21. maj.

   a. *Kaffe på hotel Royal.*
   b. *Bustur til Ørslevkloster.*
   c. *Festmiddag med kaffe på hotel Royal.*
   d. *Hotelophold med morgenkaffe for natten mellem den 21. og 22. maj.*

   ☆

   Den 22. maj.

   c. *Billet til busudflugten.*
   f. *Smørrebrødspakke i Spøttrup.*
   g. *Hotelophold med morgenkaffe for natten ten mellem den 22. og 23. maj. Dette er taget med på listen, fordi nogle deltagere måske kan ønske at udsætte hjemrejsen til den 23. maj.*

NB.: For de i skemaet under punkterne 1 til 7 anført udfylder deltagerne, hvad de ønsker at deltage i. Punkt 8 (fællesudgifter) udfyldes og betales af *alle deltagerne.*

D. *Bemærkning.*

Den indlagte blanket sendes *inden 15. april* i udfyldt stand til *Slægtsgårdsforeningen, kontorchef K. Nielsen, Købmagergade 67—69, København K.* Betalingen (udregnet i henhold til udfyldt skema) indbetales samtidigt med blanketindsendelsen til samme adresse enten pr. giro 83142, pr. postanvisning eller pr. check.

Da antallet af mødedeltagerne er begrænset, noteres anmeldelserne i den orden, de indsendes.

Husk

SLÆGTSGÅRDS-EMBLEMET

Driftsregnskab

1. januar—31. december 1954.

INDTÆGTER

		Regnskab	Budget
Indgået kontingent		41.638.00	38.000.00
Annonceindtægt		1.327.00	1.200.00
Renter		436.78	400.00
Tilskud til bladet		25.00	
Slægtsgårdsmærkater:			
Indtægter	910.00		
Udgifter	608.15		
		301.85	
Slægtsgårdsemblemet		167.00	
		43.895.63	39.600.00

UDGIFTER

Tryksager og kontorartikler		791.97	750.00
Porto	3.493.23		
Refunderet	2.594.35		
		898.88	900.00
Propaganda til udenlandsdanske.		1.272.42	0.00
Slægtsgårdsdiplomet	125.00		
Indgået	120.00		
		5.00	
Gager:			
Kontorlederen		5.000.00	5.000.00
Juridisk konsulent		500.00	500.00
Revisor		500.00	500.00
Diverse		510.45	500.00
Rejse- og mødeudgifter	3.318.25		
Årsmødet	1.752.27		
		5.070.52	8.000.00
Husleje, telefon, rengøring og varme		1.558.43	1.550.00
Medlemsbladet(udgifter: 13.348.82, budget 11.700.00):			
Trykning — 6 blade...	7.303.90		
Bonus	506.70		
		6.797.20	6.000.00
Forsendelse		3.861.72	3.500.00
Redaktionshonorarer		1.200.00	1.200.00
Klicheer og artikler		1.489.90	1.000.00
Arkivet:			
Tilskud		6.500.00	6.500.00
		35.956.49	35.900.00
Overskud		7.939.14	3.700.00
		43.895.63	39.600.00

Overskud for året 1954		7.939.14
Herover er forlods disponeret således:		
1 stk. adressograf	3.486.36	
1 stk. skrivemaskine	785.00	
1 stk. regnemaskine	675.00	
		4.946.36
Overskud til henlæggelse		2.992.78

Status

pr. 31. december 1954.

AKTIVER

Kassebeholdning		300.00
Postgiro		997.94
Privatbanken, Nørreport afd., konto kurant 6523		2.952.63
Amagerbanken, Islands Brygge afd., Bankbog 14200		7.669.73
Amagerbanken, Islands Bryzgge afd., Bankbog 988 (spærret)		306.00
Slægtsbøger		1.00
Slægtsgårdsdiplomer		1.00
Inventar	1.00	
Tilgang	4.946.36	
	4.947.36	
Afskrevet jfr. driftsregnskab	4.946.36	
		1.00
Forudbetalt leje (15. april 1955)		350.00
		12.579.30

PASSIVER

Skyldige omkostninger		250.00
Kapital konto:		
Saldo den 1. januar 1954	9.036.52	
Lovmæssig reservefond (bidrag fra livsvarige medlemmer)	300.00	
Dispositionsfond:		
Overskud 1954	2.992.78	12.329.30
		12.579.30

Ovenstående driftsregnskab og status er udarbejdet på grundlag af det for foreningen førte bogholderi, som vi har revideret.

København, den 4. februar 1955.

Poul Nielsen, revisor. *K. Foged*, statsaut. revisor.

Forslag til budget for 1955.

Jugeret kontingentindtægt		36.000.00	
Renteindtægt af bank og giro		350.00	
			36.350.00
Tryksager, duplikering og kontorartikler		700.00	
Porto		900.00	
Gager:			
Kontorchef K. Nielsen	5.000.00		
Juridisk konsulent	500.00		
Revision	500.00		
		6.000.00	
Husleje		1.550.00	
Årsmødet (Skive)		2.000.00	
Andre mødeudgifter		3.000.00	
Diverse		500.00	
Medlemsbladet:			
Trykning (6×1200).	7.200.00		
Forsendelse	3.300.00		
Redaktionshonorarer	1.200.00		
Klicheer og artikler.	1.500.00		
	13.200.00		
Annonceindtægt	1.200.00		
		12.000.00	
Tilskud til arkivarbejde		6.500.00	
			33.150.00
		Overskud	3.200.00

Historiske glimt fra Skive

SALLING - GINDING OG FJENDS

Af Arkivar
P. K. HOFMANSEN

DEN 21. OG 22. MAJ d. å. afholder »Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde« sit årsmøde i Skive. Fra alle egne vil slægtsgårdsfolk i disse dage stævne mod den smukke by, der som en perle i prægtig skal, dannet af en storslået natur med fluorescens af farvemættede historiske minder og den sublimeste digtning, vort folk kender, ligger ved den blåtblinkende Limfjords bred.

Her i Jyllands hjerteregion ved den tungt henskridende Karup å, hvis sølvblanke laks præger Skives smukke byvåben, var fra de ældste tider det mest bekvemme vadested, når folk fra Thy, Mors og Sallingland stævnede mod halvøens østlige egne. Senere kom der færge og bro over åen, men mange hundrede år tidligere fortoner stedets historie sig i middelalderens og oldtidens mørke, fra hvilket der nu og da kastes et glimt frem mod vor tid, enten når spaden ved Skive bro støder mod vikingesværdets tveæggede klinge, eller når foden snubler over skaldyngernes flinteflækker i Krabbesholm skov. Som krongods og kongeejendom nævnes »Skyuæ« og »Skiuægarthæ« allerede i Kong Valdemars jordebog fra 1231, og på grund af dette tilhørsforhold fik stedet tidligt sine første privilegier, der blev bekræftet af den slesvigske hertug Valdemar 15. august 1326, få måneder efter, at Den kullede Greve på Viborg ting havde presset rigets krone om hans isse. »Det slot og fæste Skyvæ«, der nævnes 1407, husede en januardag 1443 kong Christopher af Bayern, og han betalte opholdet med en fornyelse og udvidelse af byens rettigheder. Stedet var sæde for lensmændene over Skivehus Len, og her sad den mægtige jorddrot hr. Niels Høg som lensmand 1520—24, da han lod de gamle hvælvinger fra 1100-tallet i Skive kirke forskønne med et sandt billedgalleri, hvis emner fra treenigheden og den hellige familie strakte sig over apostlene (minus Judas) til helgener af udenlandsk og hjemlig oprindelse.

I de bevægede efterårsdøgn 1534 farvedes nathimlen mod øst og nord for Skivehus rødgul af brandskæret fra de mange steder, hvor bønderne med ildhu i sindet gjorde kort proces med adelens borge, og kort tid efter blev selve «Skyffhuss røffuet«. Dets armbrøster og svingbasser formåede ikke at standse dønningerne fra den bondebevægelse, der under navn af »Grevens fejde« i heftighed og trods vel næppe før eller siden har fundet sin lige i Danmark, men en mørk decembernat samme år klirrede det af harnisker og våben foran porten på Skivehus. Det var feltherren Johan Rantzau med sine landsknægte, der efter et voldsomt ridt fra Holstebro over Sevel og Hjelm hede var nået så langt på jagten efter skipper Clement og hans følgesvende. Bønderne i deres fåreskindskofter med brandfakler og

Spøttrup.

udrettede leer i hænderne måtte snart segne i kampen mod feltherrens stålklædte krigeres lanser og ildvåben. Nye tider var ved at bryde frem, og kort tid efter, at Peder Smed med ølkruset i hånden over vartavlbordet i skiveborgmesteren Lars Fogeds stue ved sin snak havde rokket Adser Bondes tro på Vor frues rindende tårer i Karup, må man antage, at hvidtekosten gik sin gang over hr. Niels Høgs katolske billeder i Skive kirke, hvilke først igen så dagens lys i 1888.

GANG PÅ GANG efter reformationstidens voldsomme opgør lød atter raslen af fremmede krigsfolks våben mellem murene på Skivehus og i Skives stenpikkede gader, og ind imellem baskede den rødé hane sine røgomsvøbte vinger over byens stråtækkede tage, så storkene fra deres svedne vognhjul i styrtdykning måtte søge ly i de side enge med hjertegræsset på begge bredder af Karup å. Kejserens musketerer raserede og ødelagde her i 1627—29, den svenske general Staalhandskes regiment opførte sig ikke bedre i 1644—45, og for 3. gang i løbet af 30 år stod fjenden i september 1657 atter her. Svenskernes og brandenburgernes dekret lå over byen, skændsel og ødelæggelse gik sin gang til udmarchen fandt sted 1658. Skive by lå da plyndret og ruineret, og Skivehus stod så meget på rav, at kongen i 1661 måtte sælge det til rigsadmiral Ove Geddes arvinger. Den ældste del af det nuværende Gl. Skivehus, der spejler sin fornemme profil i Karup å's løbningsblanke flade, stammer fra 1719 og er bygget af oberst Verner Parsbjerg til Eskjær.

I løbet af 1700-tallet hærgedes byen flere gange af store ildebrande, indtil byfoged Casper Peter Rothe, imellem han sad i sin stue og skrev på sit digre værk

Et af de storslåede kystmotiver årsmødedeltagerne vil få at se på turene i forbindelse med årsmødet.

om Tordenskjold, begyndte en effektiv bekæmpelse af de mange forbudte stråtage.

En regnfuld august-eftermiddag 1854 med grå og lave skyer over flade, vide udsigter rullede en rejsevogn hen over alhedens brune lyngtæppe og nærmede sig Skive by, hvis røde tegltage nu forude løftede sig mod kirkebakkens skråning. Det var den i året forud udnævnte nye byfoged Edvard Philip Smidths familie, der efter flere dages vognkørsel fra Kerteminde for første gang holdt sit indtog i staden. Ingen anede vel hin dag, at den 15-årige søn Hans Ludvig en gang i tiden skulle komme til at gøre Skiveegnens dystre natur og brogede folkeliv uforglemmelig ved sine farveglade billeder, der rummer en kulturhistorie af enestående rang.

En tidlig aprilmorgen 1864 stod fremmede krigsfolk i spraglede uniformer atter ved Skive bro. Schlesiske grenaderer og russiske kyradserer forcerede spangen, trængte frem mod byfoged Smidths dør, hamrede på og forlangte store udskrivninger; først i november s. å. blev man atter de fremmede soldater kvit. En anden tidlig aprilmorgen, 76 år senere, formørkedes himlen over Skive by af store, uhyggelige fugle, der i lav højde kredsede over byen og stationen; men i maj 1945 måtte de grønklædte, tyske tropper forlade byen for over Viborg at begynde den lange march sydpå.

EFTER ÅRHUNDREDERS gentagne støj af våbens klirren og flammers knitren ligger Skive by nu atter hyggelig og malerisk op ad sin skråning og venter på hver fredelig gæst. De stejle gader fører nu som i århundreder fra Skive bro op mod torvet og den gamle kirke, som i 1898 fik en afløser i Skive nye kirke, hvis spir løfter sig himmelstræbende over byens tage i konkurrence med den nyopførte radiostations mast, der som en ildstreg i luften over Skive havn er blevet et nyt, natligt vartegn over Salling, Ginding og Fjends. Gå ved solfaldstid op på Skive kirkebakke, når himlen bleges, og høduft driver for dugtung vind. Måske slynger en vibeflok med hæse skrig netop sin kile over åens sindige spiral, men i alle tilfælde vil øjet kunne række milevidt ind over Hardsyssel, der i douce farver fortoner sig over Hjelm hede mod bankerne ved Sevel og Sankt Michaels slanke spir i Sahl. Snart vil nymånen »skjare i pytter små, og tågestøtter langs bredden skride og sadle engene abildgrå«, men på bakkeskrænten bag dig ligger stadigvæk Anker Hoffmanns »Høstpige« ved storrugens rod. Lyt og lyt til det synger i dit blod!

Forbi Skive museum og Rosenhøj når man gennem Krabbesholm skov, hvis anemonepragt en forårsdag er eventyrlig, til den gamle hovedgård Krabbesholm, der i 1500-tallets sidste halvdel blev opført med sine takkede gavle og trende tårne af rigsråd Ivar Krabbe til Østergård. Fra 1907 har ungdom fra alle samfundslag været samlet på højskole i de sale, der fordum dannede rammen om fornemme adelsslægters liv. Under riddersalens svære bjælkeloft, hvor tidligere tiders bægerklang og højrøstet tale lød over gildesbord, lyder nu festlig sang og alvorstale. Krabbe, Lykke, Kaas, Sehested, Trampe og Rosenkrands er nogle af de slægtsnavne, der knytter sig til Krabbesholms historie, og her på denne borg fødtes den 30. oktober 1824 maleren Christen Dalsgaard, der på en så hjertegribende måde ved sine billeder har skildret vore oldeforældres daglige liv såvel som deres mest knugende øjeblikke. Hvem husker f. eks. ikke det gribende billede af snedkeren, som bringer kisten til det døde barn, og billedet af Blichers møde på heden med natmandsfolkene Peiter Benløs og Linka Smælem fortæller mere end mange ord om digterens store sympati for hine hedens frie børn, og man må med Aakjær beklage, at det ikke faldt i Dalsgaards lod at male billedet af hin mørke og sludfulde oktobernat 1774, da man kom trækkende ind

Danmarks ældste bondegård, Vinkelgaarden, i museet på Hjerl hede.

i Krabbesholms borggård med den frygtede røverkvind »Laang Margreth« for at få hende lænket i borgens slimede fangehul. Hun, der altid i ensomme hedeslugter havde været tilrede med sit sleske »Baresens rolig min snut, det er kun et lille snit under hagen«, må nu tage sin skæbne. »Grev Trampe med silkenathuen ned om ørerne åbner sit sovekammervindue og spørger, hvem det er, der råber så, og hvad det er for en fange, de har imellem sig. Lygteskjæret over de røde tårne. Lygteskjæret over taterkvinden med den krogede næse og de vilde øjne, før den tunge plankedør med et natligt skrald falder i på hendes hæle«. Nu ligger Krabbesholm og lader sine røde mure titte frem mellem grenenes grønne fletværk. Her er skont en sommeraften, når flagermusene lydløst kredser om de gamle tårne, og dagslysets sidste skær ligger over skoven og fjorden; men dybt under tårnet findes endnu det hundehul, der satte punktum for »Laang Margreth«s 30—40 års omstrejfen over Jyllands brune heder og porsduftende moser.

SÅ GÅR TUREN ind gennem Sallingland, hvor det blanke plovskær ej kan bunde mulden, og hvis store flokke af hvide stude i en svunden tid fra de grønne skrænter langs kysten lyste ud over Limfjordens vande. Rejsens mål er Spøttrup, den gamle, røde borg bag sine mørke grave og grønklædte dobbeltvolde derude i Vestsalling, hvor blæsten fra Kaas bredning i mørke efterårsnætter kommer strygende over den nu udtørrede Spøttrup sø, danser hvirvlende om husgavlene, jager ind og ud gennem vægtergangens glugger og får hver løs luge til at klapre. Dens historie går tilbage til 1404, da hr. Johan Skarpenberg til Højris på Mors overdrog den m. m. til Viborg bispestol, som lod den bestyre af en foged. Den skal være blevet afbrændt i grevens fejde 1534 og gik efter reformationen over til kronen, som lod den og dens betydelige jordegods styre af lensmænd indtil 1579, da den ved mageskifte blev overdraget til Henrik Below, en indvandret Mecklenburger, der havde tjent Frederik den Anden som diplomat og 1581 blev rigsråd. Den skikkelse, som borgen nu, efter jordlovsudvalgets køb 1937 og Nationalmuseets påfølgende gennemgribende restaurering, er ført tilbage til, var dens omtrentlige udseende i slutningen af 1500-tallet, da Henrik Below omdannede den forfaldne bispeborg til adelsæde. Over vindebroen kommer man ind i den snævre borggaard med bispefløjen lige over for porttårnet og herremandsfløjen med riddersalen til højre. Man føler sig sat flere hundrede år tilbage i tiden, hvilken følelse bliver forstærket, når man vandrer gennem salene, kældrene og køkkenet. Følelsen af fjern fortid når sin klimaks oppe i den gamle, snævre vægtergang, fra hvis glugger man skuer ud over det flade kystland langs Limfjorden. Gennem århundreders nætter har årvågne, vagtsomme øjne gennem disse glugger spejdet ud i mørket, medens tællelyslygtens blafrende skær har dannet fantastiske skygger mod mure og loft. Det gamle folkeviseomkvæd »Siden jeg hørte vagten under Limfjord« rinder i tankerne, og man forstår pludselig stemningen på den gamle borg, når vægterens horn forkyndte, at ufredsmænd var at vente, eller ild havde taget fat.

Karup å ved den tidligere lensmandsbolig i Skive.

FRA SPØTTRUP er der ikke langt til Kaas. Intet sted på Sallinglands kyster har naturen udgydt sit overflødighedshorn som netop her. Heden, krattet og skoven på Kaas hoved er simpelthen en eventyrverden, der ligger, som moder natur selv har opelsket den. Eg, birk, elm, abild, hassel, enebær, kvalkved og vidjepil fletter sig sammen i broget mangfoldighed, danner skyggefulde løvsale over rislende kildevæld og omslutter side skovsumpe med trævlekrone og bukkeblade, troldurt og ranunkler i myriader. Yderst på raldigerne træffer man den sjældne grå hornskulpe, og derfra bøjer krattet og skoven sin vindhøvlede nakke mod øst for til sidst at spejle sig i den henrivende lille Kaas sø, der omkranset af skov, krat og eng ligger umiddelbart nord for den gamle hovedgård. Dette steds historie går tilbage til tiden før 1278, da Johan Nicklesøn var ejer af Kaas, men i 1408 var Jens Kaas herre på godset. Hans oldebarn var den kendte landsdommer Jens Hvas, der fik en så tragisk skæbne. Anset hos menigmand og standsfæller fik han den ene udmærkelse efter den anden og fungerede endog en tid som rigskansler. Da Kaas var blevet afbrændt af skipper Clement i grevens fejde, tvang bønderne ham til at følge sig på deres videre hærgningstogt, hvorfor han blev dømt og henrettet på Viborg torv i året 1536, inden kongens benådningsbrev nåede frem. Den nuværende hovedbygning på Kaas er opført 1635 af rigsråd Krag og hustru Jytte Høgh, hvis våbenskjolde pryder hovedindgangen. Stemningen på Kaas må opleves. Som en forladt ørnerede ligger den yderst mod fjorden, der blåner mod Venø og Thyholm. Gang på gang har vilde storme tumlet om dens gavle og rusket dens tagskær, men gå en stille sommeraften op på de nærliggende Sønderhøje, når solen står i vifte over Limfjorden, og en guldrandet sky ligger som en roset af mulm, stråler og skønne farver over fjerne horisonter, da vil du forstå, at få steder i Danmark er skønnere end her.

FRA KAAS når man over Lime og Lem forbi herregården Bustrup til Kærgaardsholm, hvorfra Sallinglands gamle studedrivvej fører mod syd ind i Ginding Herred. Vores vej går over Sahl, hvis kirke rummer det berømte gyldne alter, og snart derpå når vi »Hjerl Fonden«s store besiddelser på begge sider af Flyndersø. Med nænsomhed og pietet for landskabets oprindelige præg tilplantede direktør H. P. Hjerl Hansen lidt efter lidt spredte dele af sine erhvervede arealer og overdrog 1931 Vadsøgaard, den købte Hede, de anlagte plantager og den påbegyndte gamle landsby til »Hjerl Fonden«. Dette fond var oprettet af direktøren og hans hustru 1915, og dets formål var at støtte en række samfundsmæssige opgaver. I den gamle landsby

finder man en af Danmarks ældste bøndergårde, der i 1930 som museets første erhvervelse blev flyttet hertil fra Vinkel ved Viborg. Senere er samlingen blevet forøget med en bullade fra Hejsager ved Haderslev, en stubmølle fra Frøslev på Stevns, en landsbysmedie fra Vester Kærby ved Middelfart, en landsbykro fra Skovsgaarde syd for Bogense, en vandmølle fra Vesterby vest for Vejle, et hus fra Kvosted mellem Skive og Viborg, en landsbyskole fra Hinge ved Silkeborg, og endelig er der opført en landsbykirke, hvis stil og indretning er som den ældste kendte type af danske kirker fra tiden omkring 1000—1100. I sin helhed giver samlingen et udmærket indblik i de kår, hvorunder vore forfædre levede. Man bliver ført tilbage til de gamle gule dagvognes tid ved et øjeblik at dvæle i rejsestalden ved den gamle kro, og hele den gamle landsbysmedies poesi strømmer en i møde, når den knirkende blæsebælgs sugende lyd lyder under det rødsværtede loft i smedien. Det er, som nissen stadig pusler omkring mellem stub- og vandmøllens knarrende kværne på de støvede mølleloftet, og på væven i bondegårdens storstue sidder rendegarnet endnu, som om det just for et øjeblik siden var blevet forladt af oldemors fingre. I Kvostedhusets lave stuer får man et indblik i husmændenes trange kår før vor tid, og ved de lange borde i skolestuen indsuger man atmosfæren fra den gamle, danske landsbyskole i svundne tider, da ris og ferle hørte til pædagogikkens mest anvendte redskaber. Mest betagende er måske et ophold i landsbykirken, hvis rå kampesten og små romanske vinduer giver en fortættet stemning af tiden omkring folkets overgang fra hedenskab til kristendom. Den lille kirkelokke øverst på gavlen sender morgen og aften sine skønne klange ud over Skallesø og de brune banker mod Flyndersø.

Hjemvejen til Skive går gennem den smukke landsby Sevel, ned over Hjelm Hede, forbi Trandum kirke, til Aakjær med digteren Jeppe Aakjærs barndomshjem, bag hvis gamle, lerklinede vægge han skrev nogle af sine skønneste sange. Kort efter passeres Fly kirke, på hvis kirkegård den noble forfatterinde Marie Bregendahl har fundet sit sidste hvilested. Hendes skildringer af Sødalens folk står blandt det ypperste i dansk digtning. Få har som hun loddet dybden i det jyske sind. Hun var en jyde, rundet af Skiveegnens gamle slægter og født med al egnens storhed, skønhed og vemod i sindet.

P. K. H.

På lørdagens byvandring i Skive beses også kalkmalerierne i byens gamle kirke, til hvis persongalleri bl. a. hører Knud Lavard, Hellig Olav og Knud den Hellige.

Gamle skikke

Af gårdejer *Jørgen Jacobsen*, »Vosemose«.

★

I DE FLESTE GAMLE SLÆGTSGÅRDE findes der beretninger — fortalt fra slægtled til slægtled, om hvordan vore forfædre bar sig ad med dette eller hint, og hvad der var skik og brug den gang. Således også her på min gamle slægtsgård »Vosemose«, der har været i familiens eje i flere hundrede år. Engene spillede i længst forsvundne tider en stor rolle i gårdens økonomi, da der tidligere hørte henholdsvis meget lavt og udrænet jord hertil. Efter hvad et gammelt kort udviser, fandtes der den gang — foruden den store mae, der lå nord for vejen efter Knudstrup -- mange lavninger, der lå hen med eng. Når engene i Vosemose skulle slåes, var der både tradition og højtid over det, og det blev af mange betragtet som en ære at få lov til at deltage i. Foruden gårdens karle deltog også husmændene fra det nærliggende Brændekilde Væde. De fleste af disse var håndværkere, der skyldte for pløjedage, men også mange andre, der foruden fortjenesten også gerne ville deltage i arbejdet for at kunne være med i lystigheden og gilderne, der fulgte efter.

Og vægteren gik. . .

Her på gården var der i gammel tid en vægter — vel nærmest en altmuligmand. Når nu tiden var inde til at påbegynde græsslåningen, og der var truffet aftale med dem, der skulle deltage, gik vægteren omkring til dem alle og forkyndte ved trommeslagning og med høj røst, at næste dag — eller rettere sagt — næste morgen tidlig skulle Vosemoses enge slåes, så nu måtte hver mand sørge for at have slåtøjet i orden, leen harret og sat fast på slaastagen og være klar til hurtig udrykning, når vægteren anden gang noget over midnat kom igen og lod trommen gå. En lille hjertestyrkning skulle der til først, men så snart det var lyst nok, begyndte arbejdet, for det var lettere at slå græsset, medens det var dugget og inden solen udsendte sine varme stråler. Det var en uskreven lov, at hele engen skulle slåes den dag, og at det var fyrarten, når arbejdet var tilende, så der blev arbejdet kraftigt for at blive færdig til middag, og så var det velgørende med en god lang middagssøvn, når man havde været så tidlig oppe og i arbejde, og øllejlen med det gamle, men stærke øl, flittigt gik på omgang. Mad og drikke var der nok af, og en god dagløn vankede der ihvert fald efter den tids forhold. Arbejdet gik med liv og lyst og skæmt og vittigheder, men der kunne også indtræffe et lille mundhuggeri, men det blev hurtigt udjævnet, man drak forlig og så var det glemt. Som før nævnt var det meget værd at have en god le, ellers kunne man ikke klare sig, for det gik tit på pres. Det var en yndet sport, når bagmanden kunne hugge sin formand ud. Dette kan måske trænge til en nærmere forklaring. Alle slåkarlene eller »jernene« som de kaldtes, fulgtes ad den ene efter den anden med 3 hug imellem hver. Når karlen, som gik foran, havde taget 3 hug med sin le, og faldet i med det 4. hug, begyndte andenkarlen og ved hans 4. hug begyndte den næste og således fremdeles, men når nu en af bagmændene gik så hårdt på eller med andre ord tog større hug end sin formand, så at afstanden mellem dem blev mindre og mindre og tilsidst således, at formanden ikke kunne holde sin skårs bredde, fordi det afslåede græs fra bagmandens skår bliver ført ind i formandens, blev sidstnævntes skår tilsidst så lille, at han gik helt ud. Dette kaldtes at blive hugget ud.

Den første gang en mand var med til at slå eng, skulle han give og drikke »igang«.

Rangfølge ved vandtruget.

Når slåkarlene efter endt arbejde skulle vaske sig ved det store vandtrug, herskede der en vis rangfølge, idet rekrutterne pænt måtte vente med at blive vasket, til de mere helbefarne var færdige, og ligeledes måtte rekrutterne ikke tørre sig på det samme håndklæde som de andre.

Da vægterstillingen i sin tid ophørte, bortfaldt samtidig den gamle skik med at tilsige ved trommeslagning, men alle de øvrige gamle hævdvundne skikke fortsatte i mange år fremover.

Ungdommen i vore dage forstår ikke at bruge en le, og den bruges også nu kun undtagelsesvis. Den store mae blev — også i førstningen af min ejertid — overrislet fra 3 sider, men igennem de mange år har der i tidens løb aflejret sig så meget slam og bundfald, at den tilsidst blev for høj til eng. For ca. 30 år siden er den store mae drænet og indgået i gårdens øvrige drift, og maskinerne går deres gang her som alle andre steder.

J. J.

Om fortyskningen af Sydslesvig og vort folkelige ansvar

Af

gårdejer *Chr. Jessen Reinholdt*

Oks ård pr. Hellevad

NÅR MAN BESØGER Sydslesvig i dag, får man et levende og varigt indtryk af danskhedens eventyrlige vækst. Der er nu 91 danske skoler plus 13 børnehaver i Sydslesvig, besøgt af ialt ca. 10.000 børn og unge. Men

mange vil vel undre sig over, at den overvejende del af den sydslesvigske befolkning taler tysk, medens nordslesvigerne har bevaret deres modersmål. Overfor dette må vi med skam bekende, at vi selv har fortysket landsdelen.

Efter reformationen blev der udnævnt tyskere til bisper i Sydslesvig og Mellemslesvig, og disse indkaldte i stort tal præster fra Tyskland. Disse kunne ikke dansk, og det faldt dem ikke ind at sørge for, at befolkningen lærte det danske sprog; tværtimod forlangte de, at den skulle lægge sig efter det tyske.

Jeg skal nævne bare eet eksempel: Under Frederik IV blev i 1729 sakseren Fischer kaldet til præst i Hyrup i Angel. Han forstod ikke dansk og menigheden ikke tysk. Men i stedet for at lære sig dansk, forlangte han, at bønderne søndag eftermiddag skulle møde i kirken for at lære tysk. Det ville bønderne selvfølgelig ikke, og så skældte han dem ud fra prædikestolen for »rækler«, »bondeflegler«, »grove æsler« og »ufornuftige okser og grødædere«.

Engang sagde han i en prædiken: »I kirketyve, I kirkerøvere, hvilken møje har jeg ikke haft med den ugudelige Hyrup-menighed. Ak Gud, du har bragt mig i helvede, thi fast i hvert hus i min menighed bor en djævel. Det var bedre at være so blandt tyrkere, end sjælehyrde for sådanne kristne«.

Aakjærs mindesten over forældrene med ordene: »Her vendte far sin plov«.

FØLGENDE ORD I EN PRÆDIKEN fældede ham endelig, efter at menigheden havde måttet plages med ham i tyve år:

»I djævelens yngel og helvedes brande! Har jeg ikke villet lære Jer tysk, men hvad hjælper det? I bliver ved med at benytte Eders tossede danske sprog i hjemmet, mellem hinanden og allevegne. — O, forstokkede satans yngel . . .«

Mange steder blev børnene pryglet til at tale tysk. Men blandt de unge karle hed det: »Det er kun børn, der taler tysk. Når vi er blevet konfirmeret, har vi lov at snakke dansk og ryge tobak«.

Men til trods for, at der kun læstes tysk i skolerne, holdt den sydslesvigske befolkning i århundreder fast ved deres danske sprog. Omkring år 1800 taltes der således endnu dansk syd for Slien og til Dannevirkelinien. Men efter at der i 1814 blev oprettet 440 tyske skoler med tyskuddannede, faste lærere, begyndte forældrene at tale tysk med deres børn, for at disse bedre kunne følge med i skolen, og derefter gik det hurtigt tilbage med det danske sprog.

Man kan da spørge: Blev den sydslesvigske befolkning derefter tysk af sind, da man gav afkald på det danske mål? Nej, det gjorde den ikke. Der herskede i store kredse troskab mod kongen og kærlighed til Danmark. Der blev således udgivet en tysk sangbog med 100 sange, skrevet i dansk ånd. Jeg skal nævne et enkelt vers:

Bemærk!! Årsmødets

indmeldelsesblanket

løst indlagt i dette blad

må udfyldes

og indsendes til

SLÆGTSGAARDSKONTORET

Købmagergade 67–69

København K

Senest den 15. april

O, Dania wi glüht bei deinen Namen,
mir Wang und Busen durch. —
Ha es ist Dänen stolz,
es ist die Liebe zu dir, mein Vaterland.

Frit oversat:

O, Danmark, når dit navn nævnes,
blusser min kind og banker mit hjerte.
Der er stolthed ved at være dansk,
det er kærligheden til dig, mit fædreland.

Sangen »Heil dir im Siegerkranz« blev digtet til ære for Christian VIII, men blev annekteret af prøjserne sammen med hele Slesvig i 1864.

I STÆNDERFORSAMLINGEN var der for eksempel i 1840 lige mange Nordslesvigere og Sydslesvigere, som stemte dansk.

Det fortælles bl. a., at Sydslesvigere i stort tal deltog i oprøret i 1848. Det er nu en stor overdrivelse, thi da oprørshæren efter den danske sejr ved Isted i 1850 blev opløst, bestod den af 20.000 prøjsere, 8000 holstenere og af ca. 4600 sydslesvigere, hvoraf mange var tvangsudskrevne under våbenstilstanden, da oprørerne i ly af prøjsiske bajonetter udskrev skatter og mandskab, som om de var herrer i landet.

Det er rigtigt, at slesvig-holstenerne havde flertallet i stænderforsamlingen, men det kom af den meningsløse aristokratiske valgmåde med privilegeret valgret til godsejere og andre store i landet, og var derfor slet ikke udtryk for folkestemningen. Til valget til stænderforsamlingen i 1861 vandt danskerne tre mandater, og tænker vi os stænderforsamlingen valgt efter demokratiske principper, ville danskerne nu have haft flertal.

Det skal også fremhæves, at endog efter den tabte krig, ved valget til den nordtyske rigsdag i august 1867, *var der dansk flertal i hele Slesvig* med 25.598 danske stemmer mod 24.664 tyske.

Til slut et par ord til spørgsmålet om tyskernes »ret« til Sydslesvig. — Tyskernes vej til storhed og magt er brolagt med vold, terror, erobringer, svig og traktatbrud, og deres »ret« til Sydslesvig sidder ene og alene i spydstagen. Prøjsen startede som bekendt oprøret i 1848, og i 1864 overfaldt det Danmark for, som det hed sig, at komme betrængte brødre i Nord og hertugen til hjælp i deres »berettigede krav« om et selvstændigt hertugdømme »Slesvig-Holsten«.

Men da hertugen, efter at Danmark havde tabt krigen, gjorde krav på sit selvstændige hertugdømme, afæskede den prøjsiske minister Bismarck de prøjsiske kronjurister en kendelse i sagen. Denne kendelse kom imidlertid til at gå ud på, *at den danske kong Christian IX var den eneste lovlige arveherre til hertugdømmerne, men da han ved den tabte krig måtte give afkald på disse til fordel for Prøjsen og Østrig, var disse magter nu de retmæssige herrer i landet.*

At Bismarck derved gav sig selv attest på, at han fuldstændig uden grund havde påført Danmark en blodig og meningsløs krig, generede ham ikke. —

VED PRAGFREDEN I 1866 gik tyskerne med til, ifølge paragraf 5, at den nordslesvigske befolkning ved en afstemning selv måtte bestemme, hvilket land den ville tilhøre — Danmark eller Tyskland.

— I tillid til Prøjsens løfte om en afstemning, opterede ca. 50.000 unge nordslesvigere for Danmark for at undgå at springe tysk soldat i tre år og for senere at komme og stemme landsdelen hjem til Danmark.

Prøjsen brød sit løfte ved i 1878 at ophæve paragraf 5. Senere fulgte forfølgelser af optanter, vold og terror, og til slut, sædvanen tro, traktatbrudet med overfaldet på Danmark i 1940.

Erobrerstaten Prøjsen-Tyskland har aldrig haft nogen ret til Sydslesvig, og derfor skulle vi også *officielt* af al vor evne have støttet sydslesvigernes krav om selvbestemmelsesretten.

Vi står som folk i gæld til Sydslesvig, og vi står med meget store forpligtelser med hensyn til at gøre uretten god igen, den, der opstod ved forsømmelser og resulterede i åndelig vold i et århundrede . . .

Chr. Jessen Reinholdt.

Et barselgilde på Ulstedlund

MED
RETSLIG EFTERVIRKNING

VED ULSTED BY i Kjær Herred ligger nogle gårde, der kaldes Ulstedlund, og på en af dem, matr. nr. 21, boede den stoute *Rasmus Pallesen* og hans kone *Ane Jensdatter*. Rasmus kaldte sig Munk, da han gennem sin mor tilhørte den adelige slægt Vinranke Munk af Haubro. De var ansete folk, og havde den 24. februar 1715 samlet deres familie samt venner og bekendte blandt egnens storbønder til et stort gilde i anledning af, at deres lille søn, Peder Rasmussen Munk, var blevet døbt i Ulsted kirke.

Der blev sørget godt for gæsterne, og da sølvkruset med gammeløl var blevet sat på bordet, og snakken rigtig var kommen i gang, fik man lyst til at prøve Rasmus' fiol. Ved gildet var Thomas Duhn, han plejede at forlyste folk ved gilderne på egnen ved at spille, af og til afløstes han af nogle af gæsterne, alle var glade og morede sig godt. Men så skete der det kedelige, at stadsmusikanten, Lydert Lind i Aalborg, der havde eneret på at levere musik til gilderne i amtet,

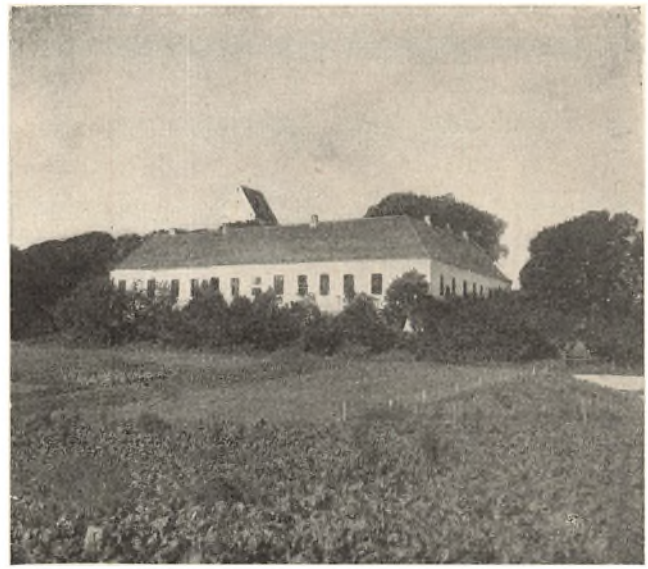

Ørslevkloster, hvis kirke årsmødets deltagere får lejlighed til at besøge på busturen lørdag den 21. maj.

havde sendt nogle af sine folk til Ulstedlund for at tilbyde at underholde gæsterne, og da de hørte, at der allerede spilledes i gildesgården, underrettede de deres herre, der ikke var sen til at stævne Rasmus Pallesen og hans gæster.

I retten kunne Rasmus dog aflægge ed på, at han ikke havde anmodet Thomas Duhn om at levere musik til festen, ligesom Thomas heller ikke var indbudt som gæst. Jynger Poulsen i Klitgård havde ikke set Thomas, men nok hørt, at der i en anden stue blev spillet, men da der fandtes en fiol i huset, havde han ikke heftet sig ved det, han havde heller ikke set Linds folk, men hørt sige, at de var kommen til gården. Blandt vidnerne var også Jep Andersen i Vesterladen, han var Anes farbror, gift med Gyde Jensdatter Kjærulf af Øster Aslund. Han vidnede at have set Thomas Duhn i kirken, men ikke i gildesgården før ved midnatstid, da gæsterne var ved at tage hjem, og han havde ikke givet Thomas spillemandspenge, heller ikke havde han set andre gøre det. En anden af konens slægtninge var Simon Andersen i Vester Aslund. Han havde set, at Thomas sad med Fiolen, men han havde ikke givet ham noget for hans underholdning. Esben Pedersen, der også var af slægten, havde set Thomas sidde og spille, men flere af gæsterne havde skiftevis spillet på den samme fiol, som han ikke vidste, hvem tilhørte. Rasmus Pallesens forsvarer, Jesper Lykke, forlangte ham frikendt, da der ikke var fremkommet noget, der kunne skade ham, men da der atter var forhør den 5. april oplystes det, at det var en kendt sag, at Thomas Duhn flere gange var blevet mulkteret, fordi han havde trængt sig på, hvor der var gilde, og retten havde bekendtgjort for folk, at de ikke måtte lade ham komme ind i deres hus, fordi han bevidst havde skadet stadsmusikanten, derfor kunne Rasmus ikke frikendes, men dømtes til at betale stadsmusikanten 2 rigsdaler. Thomas Duhn, som trods flere domme fortsatte med at genere stadsmusikanten, kom til at betale 4 rigsdaler inden 14 dage.

Den lille Peder Rasmussen Munk opnåede skelsår og alder, han blev gift med Ane Thomsdatter fra Gravholt, og fik denne gård efter svigerfaderen, og fra dem udgik en talrig slægt, bosat på egnens store gårde.

Gudrun R. Christensen.

En slægtsgård ud af slægtens eje

ØSTER KJELLERUP i Ejsing sogn, der har været i samme slægts besiddelse i over 200 år og hele tiden er gået i arv fra far til søn, først som fæstegård under herregården Landting, indtil den i 1801 overgik til selveje, er i 1954 af dens hidtilværende ejer, N. Breum Kjellerup, afhændet på fremmede hænder.

Øster Kjellerup og Vester Kjellerup gårde udgjorde indtil 1837 kun een gård kaldet Store Kjellerup, som var gået i arv til to brødre, der delte den i to lige store parceller, hver med 100 tdr. land, hvoraf omtrent halvdelen var hede og mose. V. Kjellerup gik under 1. verdenskrig ud af slægtens eje. Begge gårde har i de sidste 40 år drevet en ret omfattende tørvefabrikation ved fabriksdrift, der nu er helt ophørt, og de opgravede mosearealer er bleven afvandede og delvis kultiveret.

N. Breum Kjellerup har dog ønsket, at hans familie fremdeles kan have tilknytning til den gamle slægtsgård, idet han før salget fandt sted, har udskiftet et stykke hede på 20 td. land, som er et højdedrag, hvorpå han har opført et mindre sommerhus. *A. K.*

DE FORENEDE REVISIONSKONTORER

hovedkontoret
N. W. Gadesvej 7 . Aarhus
telefon 4 24 77 (6 lin.)

Skandinaviens næststørste revisionsfirma

Centralkontorer i AARHUS
telf. (061) 4 34 00 - 4 38 98 - 4 39 98
AABENRAA
telf. (046) 3300 - 3868 - 3869
ESBJERG
telf. (051) 4210 - 4211 - 4212
VEJLE
telf. (042) 3155 - 3154 - 3153

Køb

hos de firmaer,
der annoncerer
i vort blad

ANDELSBOGTRYKKERIET
i Odense

Slægtsgaardsejere!

Sikker Dem mod Haglskade
gennem

Hagelskadeforsikringsselskabet af 1910
Skolebakken 11 . Aarhus

Slægtsgaardsejere!

Tegn Deres Forsikring
mod Stormskade i

Dansk Forsikringsforening mod Stormskade
Skolebakken 11 . Aarhus

Østifternes Land-Hypothekforening
Gyldenløvesgade 3
KØBENHAVN V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan i Landejendomme
og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne